

petriben 1969-ben három kemencét talált, amelyeknek közepén emberalakot (bálványt) ábrázoló csempe volt.

Érdekes megállapításokat tett a csempék élettartamára vonatkozóan is, amelyeket hetven-száz esztendőre becsült, véleménye szerint egy kemencéhez legalább 43–45 kályhacsempe kellett. Régi iratokban olvasható, hogy a XIX–XX. század fordulóján egy kalotaszegi ház kb. ugyanennyi ideig állt. Megfigyelte a kalotaszegi mesterségek összefonódását is, hiszen a fazekasok nyomófaít hársfából vagy bükkfából híres magyarbikali, ketesdi, körösfői fafaragók készítették.

A kalotaszegi fazekasság monográfiája nagy sikert aratott a néprajz iránt érdeklődő olvasók táborában, amelyhez a kötet munkatársai is hozzájárultak: *Keszthelyi Lenke* dokumentumértékű fényképei, *Kabdebó Alajos* pontos, szép rajzai. A könyv gondos szerkesztője a kalotaszegi-vistai származású *András János* volt.

Végh Olivér úttörő kötetének megjelenése után a kutatás továbbfolytatódott és az addig legrégebbinek tartott, az 1782. évből való gyerőmonostori csempe helyét egy magyarbikali padláson *Ferencz Miklós* lelkipásztor által talált négy darab 1734-es évszámú csempe vette át. Végh Olivér könyvének köszönhető, hogy a régi szép csempék – a varrottasok, fafaragások mellett – díszei lettek a kolozsvári, bánffyhungyadi stb. modern lakásoknak. Több lakás előszobáiban megjelentek az eredeti formában visszaállított népi kandallók, amelyek utolérhetetlen hangulatot kölcsönöznek az otthonnak. A szerző könyvében ismét felvetette a Kalotaszegi Múzeum újralétesítésének gondolatát, amely sok szép lebontott és újjáépített cserepes kemence otthona lehetne. Megszívlelendő az az elképzelés is, hogy hogyan lehetne ezt a mesterséget továbbvinni, fejleszteni, mint sok más kalotaszegi népművészeti ágat a szép fafaragásoktól a csodálatos varrottasokig.

Befejezésül még egy kérdés megválaszolásra vár: mi történt Végh Olivér csodálatos, értékes gyűjteményével? Sajnos nem sikerült megmenteni, a rokonságtól kapott információk szerint a szerző Kolozsváron 1984 márciusában történt tragikus halála után a család apránként eladogatta, így az eredeti formájában megszűnt létezni.⁴

Sebestyén Kálmán

In memoriam

Vókó János emlékezete

(1940–2015)

„Jelet hagyni, mint bicska vágta seb a fa eleven húsában. Megmaradni a mérhetetlen föl – nem – fogható végtelenben. Lélek maradni: fény az éjben, hogy látva – lássák miért éltem. Minden dologban olyan jelet hagyni, ami engem tükröztet, elvégezni csak én tudhattam s megmaradni is jelként abban.”

(Bárdosi Német János)

Vókó János 1940. december 8-án született Somogyon. Ide járt iskolába, majd a Tanárképző Főiskola magyar–történelem–rajz szakán szerzett diplomát. A főiskola elvégzése után 1963-ban Somogyra került tanítani, és haláláig itt dolgozott. Hívták sokfelé, de ő ragaszkodott a szülőföldjéhez, melyről a következőket írta: *„Somogy a térképen elvész a Mecsek rengetegében, de mi, gyermekei bárhol is vagyunk, visszavágyunk hozzá, mert mindig hazahív erdős hajlatainak édes dallamossága. Ez a táj a mi legszűkebb hazánk. Ezért szeretjük földjét, a fölötte feszülő eget, madarai hajnali énekét és a közelgő estjét, melynek megnyúló árnyai alkonyatkor hazakisérnek bennünket.”*

Kis falusi iskola, fala görbe, mállott, itt gyűjtötte egykor a gyöngye mécsvilágot. S oly fogyhatatlan volt hite, mint kút vize, vagy az ég csillaga csöndes éjszakán: nem csukott be semmit, szabadon ki-be járt hozzá, aki jött: mert tenyerén ott fénylett a tisztaság. S amivel lelke is tele volt, színültig töltve vele a szeretet, jóság és tudás poharával, azt szétosztotta. Megajándékozta a Teremtő a sok-sok elesett, de ott legbelül boldog és tiszta somogyi gyerek szeretetének fogadására is, elhintve közöttük a szépet és a jót,

⁴ Végh Olivér életrajzi adatait és fényképét dr. Bibóné Végh Györgyinek (Székelyudvarhely) köszönöm.

mely által megerősödött lelkük egy életre szóló útról kapott. Hitvallása volt Zrínyi Miklós gondolata: „Egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók.” Ebben a szellemben kapcsolódott a kulturális, a sporttal kapcsolatos, valamint a helytörténeti kutatómunkába. Ő indította útjára a Költészet napi szavalóversenyt, a Kazinczy szép kiejtési versenyt, amik városi szintűek voltak, és melyeken Bertók László pécsi költő a zsűri elnökeként több alkalommal is részt vett.

1975-ben a Pécs-Somogyi iskola igazgatója lett. Kollégái tisztelték, szerették, a gyerekek rajongtak érte. Verseket írtak, amelyekből egy színvonalas irodalmi délutánt tartottak a szüleiknek. Tanórai emlékezetesek maradtak még a mai 50 éves korosztály számára is. Nem csak oktatott, elsősorban a saját példájával nevelt. Olyan iskolai légkört teremtett, amelyben a gyerekek szerettek iskolába járni. Vallotta, minden gyereket a saját képességeinek megfelelő szintjére kell eljuttatni. Volt tanítványai kérésére felélesztette az iskolai irodalmi szakkört – már felnőttekkel –, akik a település minden rendezvényén, ünnepélyén színvonalas műsort adtak. Feldolgozta József Attila, Radnóti Miklós életét, költészetét. Elkészítette a Pécs irodalmi emlékhelyeit bemutató hangosított diaműsorát, melyet a város több iskolájában is bemutatott. Baráti kapcsolata alakult ki Bárdosi Német János költővel, akinek a munkásságát szintén feldolgozta. De sorolhatnám még a különböző bányász témájú műsorait, melyekből legutóbb két bányász mártírra, Faitig Imrere és Pernecker Istvánra emlékezve rendezett estet. Emlékezetesek maradnak a Hősök napi megemlékezések, augusztus 20-i műsorai, beszédei.

1990-ben, a rendszerváltás után alapította meg a Pécs-Somogyi Kulturális és Környezetvédelmi Egyesületet, mely összefogta a település kulturális és sportéletét, melyből számos civil szervezet jött létre. Útjára indította a *Somogyi Tükör* c. helyi újságot és megtervezte Somogy címerét. Az egyesület vezetőjeként visszaszerezte a település eredeti nevét, a Somogy nevet. Több cikluson keresztül vezetője volt a Pécs-Somogyi Részönkormányzatnak, s aki hozzá fordult segítségért, nem távozott üres kézzel. A sport területén mindent megtett, hogy a megfelelő feltételek meglegyenek. Mint a részönkormányzat vezetője, meg tudta szerezni a Pajtás utcában a két füves sportpályát, ahol május 1-jei és augusztus 20-ai Szent István Kupa meccseket rendeztek a sportbizottság vezetésével. Több városi kispályás labdarúgócsapat vett részt ezeken a mérkőzéseken. A győztesek kupákat, érmeket és Somogy címerével ellátott emléklapot kaptak. Csak másért, a másét sohasem akarta, csupán a viharért nem járt a viharban. Becsületes szívének becsületes jussát kereste a harcban. A mérkőzések után vidám hangulatú, baráti beszélgetésekkel folytatódott a nap. Vallotta azt is; „*Ki kell lépünk önmagunkból, mert csak így tudunk másoknak is adni, mert aki semmit sem ad másoknak, annak másoktól sem jár semmi, azt elhullajtja az idő, mint a száraz levelet a fa. És mindezt együtt, mert a maga szárnyán egy madár sem száll túl magasra.*”

Egész pályafutása alatt makacsul őrizte a lelke mélyében rejtőző hazai dombok, dülők múlhatatlan szeretetét. Így születhetett meg több időszakos kiállítás után a XIX. század végi, XX. század eleji falusi életet megőrkítő állandó Helytörténeti Múzeum, a bányász múltat őrző Bányászati Múzeum, valamint az iskola 100 éves évfordulójára készült Iskolatörténeti Múzeum. E három múzeum anyagából időszakos kiállítás nyílt a Várostarténeti Múzeumban, valamint a Zsolnay Negyed E78 termében.

2006-ban a település 600 éves évfordulóján jelent meg közös alkotásunk, a Pécs-Somogy történetét feldolgozó monográfia, melyet minden somogyi lakos ingyen vehetett kézbe. Ez a könyv Szirtes Gábor kandidátus, a Pro Pannonia Kiadó igazgatója szerint arról szól, hogy „*A szülőföld minden embernek talán a legnagyobb élménye. A születéskor az első élmény és észlelet, a világ felfedezésének semmi mással nem pótolható öröme. Később az ezernyi szállal magához vonzó és kötő emlékek sora, a gyermek-, az ifjú- és a felnőttkor világa. A mással össze nem hasonlítható tulajdonságokkal megáldott föld, táj, hegy,*

völgy, utca, ház, erdő, rét, fűszál és kődarab. A szomszédok, barátok, ismerősök, iskola- és játszótársak ezernyi emlékekben rögzült, az emlékezet abroncsai által összetartott gondolati rendszere. És mindig magához húzó elengedni soha nem tudó visszaölelő képessége.” Ahogy Kölcsey írja: „... az emberi szeretet és óhajlás tárgyainak egész öszvevége, oltár, atyáid által istennek építve, ház, hol az élet első örömeit izleled: föld, melynek gyümölcse feltáplált...”

A szakköri foglalkozásokon ismerték meg a gyerekek a könyv és a múzeumok anyagán keresztül Somogy múltját. Lévai Mónika, volt hon- és népismereti szakkörös tanítványunk így emlékszik vissza: „Köszönet. Sokunk nevében szeretnék gratulálni, és kifejezni hálánkat, amit kis falunkért tettek. Sok mindenért lehetne nekik köszönetet mondani, én mégis most régebbre nyúló tapasztalásaimért mondanék köszönetet, sok helyi lakos, gyerek, nevében, akik hasonlóan éreznek. Amikor ezt a fotót megláttam, melegség töltött el, hiszen, gyerekkori közös élményeink jutottak eszembe. Emlékszem a hon- és népismereti szakkör számos alkalmára, mikor mi (sokan gyerekek) újdonságnak éltük meg, hogy programok az iskolán kívül is, a kis falunkban is rendelkezésre állnak. Emlékszem, milyen jó csapat voltunk, összetartó, vidám csapat. Minden sütés, kirándulás, bográcsozás, a délutáni verselek, beszélgetések, versenyek, vidám pillanatok megmaradtak emlékeimben, és a visszajelzések alapján sokan vagyunk így ezzel...” A szakkörös gyerekekkel felkerestük a település dűlőit, nevezetes helyeit, régi épületeit s a kirándulások során színes őszi leveleket gyűjtöttek. E lepréslt levelek mellé megtanította őket a japán haiku versek írására is. A kirándulásokat mindig nyárssütés, játék követte, melyet a gyerekek nagyon szerettek.

Munkásságának e pár gondolat csupán nagyon csekély töredéke, mert olyan sokrétű munkát végzett, hogy egy élet nem elég, hogy feledjük ezeket az évtizedeket. „Most már megállhatok: / Már-már minden emlék, / De mégis, ha újra, Ha százszor születnék: / A jussáért küzdő / Lantos és parittyás / Csak ugyanaz lennék” (Ady Endre). Ha nem mi, lesz, ki helyettünk is szeret, épít és arat még: gyermekeink és unokáink.

Sok terve volt még, amit szeretett volna megvalósítani. Sajnos a sors erre nem adott alkalmat, elszólitotta szerettei köréből felfoghatatlan hirtelenséggel, óriási úrt hagyva magad után. De vigasztaljon bennünket az a tudat, hogy fia, Vókó Tamás, földrajz–testnevelő szakos tanár is itt Somogyon tanít és folytatja apja munkásságát. Jóságban, szeretetben, szellemiségében méltó utóda édesapjának. Egész életműve a szívünkben, lelkünkben velünk van, biztatva bennünket újabb feladatokra Somogy közösségeinek javára.

Munkássága elismerését több kitüntetés is jelzi: Pedagógus Aranydiploma, Pécs Város Érdemes Pedagógusa, Pécs Város Közművelődési Díja, Baranya Honismereti Egyesület Elismerő Oklevele. „Nincs múlt idő, a múlt nem múlik el. Megőrizzük, ahogy a rég leégett erdők virágorát a tómeder iszapja. Ami volt, nem ér soha véget: megszűnik, és nem tud megszűnni mégse.” (Rakovszky Zsuzsanna)

Alkotó ember volt és minden téren, mindig a minőségre törekedett. Minden elismerés és köszönet mellett megmaradt szerénynek, türelmesnek, közvetlennek, a mindenki által tisztelt és szeretett Igazgató Bácsinak.

Hámori Istvánné